

Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene fastsatt ved Kronprinsregentens resolusjon av 4. september 2009 i medhold av lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (plandelen) § 6-2 første ledd.

1. Nasjonale mål for klima- og energiplanlegging i kommunene

Kommunene, herunder fylkeskommunene, skal gjennom planlegging og øvrig myndighets- og virksomhetsutøvelse stimulere og bidra til reduksjon av klimagassutslipp, samt økt miljøvennlig energiomlegging. Som det fremgår av St.meld. nr. 34 (2006-2007) *Norsk klimapolitikk* har kommunene ulike roller og besitter virkemidler i sektorer som er ansvarlige for store klimagassutslipp i Norge. Kommunene er både politiske og kommersielle aktører, tjenesteytere, myndighetsutøvere, innkjøpere, eiendomsbesittere og har ansvar for planlegging og tilrettelegging for gode levesteder for befolkningen. Kommunene kan derfor bidra til å redusere Norges utslipp av klimagasser og til å gjennomføre energieffektivisering og omlegging til miljøvennlige energiformer.

Formålet med disse statlige planretningslinjene er å:

- a) sikre at kommunene går foran i arbeidet med å redusere klimagassutslipp.
- b) sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunene.
- c) sikre at kommunene bruker et bredt spekter av sine roller og virkemidler i arbeidet med å redusere klimagassutslipp.

2. Virkning

Denne statlige planretningslinjen skal legges til grunn ved (jf. plan- og bygningsloven § 6-2):

- a) statlig, regional og kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven,
- b) enkeltvedtak som statlige, regionale og kommunale organer treffer etter plan- og bygningsloven eller annen lovgivning.

3. Klima- og energiplanlegging

Kommunene skal i sin kommuneplan eller i egen kommunedelplan innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i tråd med denne retningslinjen.

Fylkeskommunen skal legge denne retningslinjen til grunn for regional planlegging innenfor eget ansvars- og påvirkningsfelt.

Planer som behandler klima- og energispørsmål, skal følges opp i planens handlingsdel og legges til grunn og gi føringer for kommunens mer detaljerte planlegging, og myndighets- og virksomhetsutøvelse. Plan- og bygningslovens regler om revisjon av handlingsdelen gjelder tilsvarende.

Revisjon av planer som behandler klima- og energispørsmål, skal vurderes regelmessig og minst hvert fjerde år, jf. bestemmelsen om revisjon av kommunal planstrategi (plan- og bygningsloven § 10-1).

4. Innholdet i plan som behandler klima- og energispørsmål

Planen bør inneholde:

- a) Informasjon om klimagassutslipp i kommunen fordelt på kilder/sectorer. Alle kilder som innebærer direkte utslipp av klimagasser innenfor kommunens grenser, bør inkluderes.
- b) Informasjon om energisystem, energiforsyning og forbruk av energi innen kommunens grenser, herunder tilgang på miljøvennlige energiressurser.
- c) Fremskrivning av utslippene i kommunen om det ikke gjennomføres nye tiltak, forventet etterspørsel etter energi og forventet ny energiproduksjon. Fremskrivningsperioden bør være minst ti år.
- d) Ambisiøse mål for utslippsreduksjoner.
- e) Ambisiøse mål for mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunal bygningsmasse og i kommunen for øvrig.
- f) Tiltak og virkemidler for reduksjon av klimagassutslipp, mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging. Tiltakene/virkemidlene bør i størst mulig grad være koplet til oppnåelse av de målene som er satt av kommunen.
- g) Utredning av virkemidler som tenkes benyttet for å nå målsettingene.
- h) Handlingsprogram med en tydelig ansvarsfordeling for oppfølging av klima- og energiplanene.

Kommunen bør vurdere om klima- og energiplanleggingen skal inkludere andre elementer enn dem som fremgår av bokstavene a)–h).

5. Endringer

Mindre endringer i statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene kan foretas av Miljøverndepartementet.

6. Ikrafttredelse

Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene trer i kraft straks.

Utfyllende kommentar til statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene

1. Nasjonale mål for klima- og energiplanlegging i kommunene

Det er menneskeskapt utslipp av klimagasser som er hovedårsaken til klimaendringene de siste 50 årene. Dette er en av hovedkonklusjonene i FNs klimapanelers fjerde hovedrapport som ble lagt frem i 2007. Denne rapporten består av fire delrapporter. Ifølge den første delrapporten om det vitenskapelige grunnlaget ligger konsentrasjonene av CO₂ og metan i atmosfæren nå på et nivå langt over den naturlige variasjonen de siste 650 000 årene. I perioden fra den industrielle revolusjonen har temperaturen på jorda økt med om lag 0,8 grader Celsius globalt. Temperaturen har økt mer over landområder enn over hav, og vi ser den største økningen i Arktis. Global oppvarming har mange alvorlige konsekvenser.

Klimaproblemet er globalt. Utslipp av klimagasser har samme miljøskadeeffekt uavhengig av utslippskilde og beliggenhet. Samtidig er det viktig at industriland, herunder Norge som et rikt industriland, demonstrerer tydelig vilje til å gå foran og redusere sine egne utslipp. Sektorovergripende økonomiske virkemidler er sentralt i norsk klimapolitikk, men også kommuner og fylkeskommuner i Norge (heretter bare kalt "kommuner" der noe annet ikke fremgår av sammenhengen) må se videre på sine muligheter til å påvirke utslipp av klimagasser. Kommunene har ulike roller og besitter virkemidler som har betydning for store klimagassutslipp i Norge. Kommunene er både politiske aktører, tjenesteytere, myndighetsutøvere, innkjøpere, eiendomsbesittere og ansvarlige for planlegging og tilrettelegging for gode levesteder for befolkningen. Kommunene kan derfor bidra betydelig til å redusere Norges utslipp av klimagasser, både i egen drift og gjennom å stimulere andre aktører til å redusere sine utslipp. Særlig kan kommunene påvirke utslipp fra transport, avfallsfyllinger, stasjonær energibruk og landbruk.

2. Virkning

Den statlige planretningslinjen skal legges til grunn for statlig, regional og kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven.

Den skal også legges til grunn når ulike statlige, regionale og kommunale organer treffer enkeltvedtak etter plan- og bygningsloven. Dette innebærer at den statlige retningslinjen også kan gi grunnlag for innsigelse fra fylkesmennene, som fagmyndighet på miljøområdet, der arealplaner anses å være i strid med retningslinjen.

Dersom planlegging og enkeltvedtak etter plan- og bygningsloven berører natur, skal også naturmangfoldlovens mål, prinsipper og bestemmelser legges til grunn. Siktemålet er å redusere klimautslipp samtidig som man sikrer en bærekraftig bruk av naturmangfoldet.

3. Klima- og energiplanlegging

Bakgrunn

Plan- og bygningsloven er et av de viktigste eksisterende virkemidlene rettet inn mot kommunesektoren på området for klima og miljøvennlig energiomlegging. Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner, jf. plan- og bygningsloven § 1. Gitt de klimautfordringene verden står overfor, jf. pkt. 1, er det viktig å fremme lokal og regional handling på området for klima og miljøvennlig energiomlegging.

Etter denne planretningslinjen skal kommunene gjøre helhetlig og langsiktig klima- og energiplanlegging som omfatter alle deler av kommunens virksomhet og ansvarsområde. Dette kravet har sin bakgrunn blant annet i arbeidet med ny plandel i plan- og bygningsloven, som er blitt et mer effektivt redskap for klimaplanlegging, og Olje- og energidepartementets Strategi for økt utbygging av bioenergi av 1. april 2008 hvor det fremgår at alle kommuner skal ha en energi- og klimaplan innen 1. januar 2010, se <http://www.regjeringen.no/upload/OED/Bioenergistrategien2008w.pdf>.

Målsettingen med denne statlige planretningslinjen er at kommunene i sin kommuneplan eller som egen kommunedelplan skal behandle klima- og energispørsmål. Kommunene har ulikt utgangspunkt for å oppfylle dette. Enkelte kommuner er allerede godt i gang med klima- og energiplanlegging, mens andre kommuner ikke har kommet like langt. Det forventes at alle kommuner innen 1. juli 2010 skal gjøre første generasjons klima- og energiplanlegging (i sin kommuneplan eller i egen kommunedelplan, jf. ovenfor). Blant annet skal kommunen presentere hvordan den skal ivareta hensynet til klima, energieffektivisering og miljøvennlig energiomlegging under de løpende planprosessene under plan- og bygningsloven. På lengre sikt forventes det at alle kommuner gjør en mer detaljert klima- og energiplanlegging. Samtidig understrekes at kommunene generelt skal prioritere tiltak som har positiv effekt både for å motvirke klimaendringer og for bevaring av naturmangfold og andre viktige miljøverdier i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven.

Det vises i denne forbindelse også til det omfattende veiledningsmaterialet Enova har utarbeidet for energi- og klimaplanlegging i kommunene. Dette er utarbeidet i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund og Statens forurensningstilsyn (SFT). For Enovas veileder, se www.enova.no.

Det skal regelmessig (minst hvert fjerde år) vurderes om planene som behandler klima- og energispørsmål, skal revideres.

Interkommunalt samarbeid og fylkeskommunal innsats

Av plan- og bygningsloven § 9-1 fremgår det at to eller flere kommuner bør samarbeide om planlegging (etter plan- og bygningsloven) når det er hensiktsmessig å samordne planlegging over kommunegrensene. På lik linje er det aktuelt at kommuner

samarbeider om sin energi- og klimaplanlegging. Selv om man samarbeider, er det viktig at hver kommune integrerer planleggingen i sitt eget planverk. Det bør klart fremgå av vedkommende plan hvor klima- og energispørsmålene behandles slik at innbyggere og offentligheten i den enkelte kommune kan bidra med kommentarer og innspill. Det er viktig å trekke på lokal kompetanse.

Fylkeskommunene skal også legge retningslinjene til grunn i sin regionale planlegging. Det kan også være hensiktsmessig med samarbeid mellom kommunale og fylkeskommunale myndigheter for å sikre en mest mulig målrettet og koordinert innsats. Kommunen har rett og plikt til å delta i regional planlegging når den berører deres virkeområde eller egne planer og vedtak, jf. § 8-3 (1).

Involvering

Når kommunene skal drive klima- og energiplanlegging, er det viktig å sørge for at relevante myndigheter, organisasjoner, næringsliv, brukergrupper og enkeltpersoner får anledning til å involveres i planprosessen slik at kunnskap og erfaring kommer frem. Områdekonsesjonæren og eventuelle fjernvarmekonsesjonærer etter energiloven er viktige parter. Involvering er viktig også med tanke på å få frem eventuelle utilsiktede konsekvenser.

Planen som behandler klima- og energispørsmål skal være et offentlig dokument og kan med fordel legges på kommunens hjemmeside både under høringsprosessen og etter fastsettelse.

4. Innholdet i en plan som behandler klima- og energispørsmål

Situasjon vedrørende klimagassutslipp og forbruk av energi

Det er viktig at planer som behandler klima- og energispørsmål, viser klimagassutslippet i kommunene, med fordeling på kilder. Planene bør også nevne historisk utslippsutvikling. Historiske utslipp for alle kommuner for 1991, 1995, 2000, 2005 osv. kan lastes ned fra Statistisk sentralbyrås websider (<http://www.ssb.no/klimagassr/>).

Kommunene bør også gi en oversikt over forbruket av energi i kommunen. Her bør det også redegjøres for historisk utvikling av energibruk samlet og fordelt på ulike energibærere som elektrisitet, fyringsolje, biobrensel med videre i tråd med den informasjonen som finnes i Statistisk sentralbyrås oversikter for kommunene, se <http://www.ssb.no/emner/01/03/10/energikomm/>.

Det anbefales at statistikkene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) brukes for å danne seg et første bilde av situasjonen i kommunen. Statistikken bør suppleres med lokal kunnskap og informasjon før det tas beslutninger om hvilke tiltak kommunen skal iverksette.

Fremskrivninger

Kommunene bør gjøre en fremskrivning av hvordan utslipp blir i fremtiden dersom det ikke gjennomføres nye tiltak. Disse fremskrivningene baseres på punktene over og på informasjon om utviklingen i innbyggertall, effekter av allerede vedtatt kommuneplanlegging mv. Se for øvrig SFTs veileder

(http://www.sft.no/artikkel_40817.aspx og http://www.sft.no/artikkel_40919.aspx).

Fremskrivningene bør også inneholde forventet etterspørsel etter energi og forventet ny energiproduksjon.

Mål

Det skal settes mål for utslippsreduksjoner. Dette betyr at alle kommuner skal vedta politiske mål for utslippsreduksjoner og for tiltak som skal iverksettes. Det skal også settes mål for energieffektivisering og miljøvennlig energiomlegging i kommunen.

Kildene til klimagassutslipp i kommunene vil variere fra kommune til kommune og er blant annet avhengig av næringsstruktur og befolkningsmønster. Hver kommune oppfordres til å sette ambisiøse mål. Kommunen skal som et minimum sette seg mål som inkluderer de sektorene kommunene har særlige virkemidler innenfor.

Kommunene oppfordres også til å sette seg egne tiltaksmål. Dette kan være for eksempel mål om at alle kommunens biler skal ha utslipp mindre enn 120 g CO₂/km innen 2012, at kommunen skal ha faset ut oljefyring (uten overgang til strøm) innen 2010 mv.

Tiltak og virkemidler

I tilknytning til at kommunene redegjør for sine fremtidige utslipp gitt dagens virkemidler, og at de setter seg mål for hva slags utslippsnivå de vil begrense seg til i fremtiden, må kommunene gjøre en vurdering som viser hvilke tiltak og virkemidler som må til for å innfri målet. Dette kan være fastsetting av tallfestet minimumsmål for reduksjon av energibruk i egen bygningsmasse, omlegging til bruk av fornybar energi, utbygging av vannbåren varme, kompakt utbyggingsmønster og øvrig arealplanlegging for redusert energibruk, forbedret avfallshåndtering, tiltak i landbruket, klimariktige kommunale innkjøp osv. Flere av disse tiltakene/virkemidlene står sentralt i krav til kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven.

En studie SFT fikk gjennomført i forkant av Klimameldingen (Stortingsmelding nr. 34 (2006-2007)) viste et reduksjonspotensial på over 8 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i 2020 i kommunal sektor, noe som tilsvarer 14 prosent av 2020-utslippene i Norge. Reduksjonspotensialet omfatter alt fra tiltak som kommunen i liten eller middels grad har virkemidler for, til tiltak som kommunen har stor grad av virkemidler til å utløse. Av de 8 millionene nevnt over har kommunene stor grad av virkemidler for tiltak som kan gi 2,8 millioner tonn i reduksjon. Drøyt halve reduksjonspotensialet er knyttet til stasjonær energibruk.

Planen som behandler klima- og energispørsmål, skal angi hvilke aktører som er ansvarlig for å iverksette tiltakene/virkemidlene. Det bør også sies noe om hvordan man eventuelt tenker seg et samarbeid med andre forvaltningsnivåer eller private aktører i kommunen.

Nedenfor følger eksempler på tiltak som kommunene kan gjennomføre. Den enkelte kommune står imidlertid fritt til å velge hva slags tiltak som iverksettes basert på vurderinger av hva som er hensiktsmessig for den enkelte kommune og kostnadseffektivitet.

Areal- og transporttiltak

For å redusere utslipp fra transportsektoren er det nødvendig å ta i bruk en rekke virkemidler. Viktige grep er å tilrettelegge for økt kollektivsatsing, sykkel og gange, innføre restriksjoner på bilbruken, utvikle et transportbesparende arealbruksmønster og legge til rette for reduserte utslipp fra det enkelte kjøretøy.

Kommunene kan gjennom arealplanleggingen påvirke transportomfang og transportmiddelfordeling og bygge opp under kollektivtransporten. Dette gjelder i særskilt grad fylkeskommunene som har en viktig rolle gjennom regionalplanlegging i ny plan- og bygningslov. Denne type planlegging vil få betydelige virkninger, særlig på lang sikt. Strukturelle endringer i arealbruken kan bestå i at handel og næringsvirksomhet legges til steder som genererer lite bilkjøring, og at utbygging av slike funksjoner og boliger legges konsentrert til knutepunkter som betjenes av kollektivtrafikk.

Det er behov for et nært samarbeid mellom fylkeskommuner, bykommuner og omlandskommuner for å tilrettelegge for gode og sammenhengende gang-, sykkel- og kollektivtilbud og en konsentrert arealbrukspolitikk. Spesielt i regioner med befolkningsvekst og høy byggeaktivitet er dette viktig. Kommunen kan i klima- og energiplanleggingen utrede virkemidler som for eksempel å styrke kollektivtilbudet og bygge flere gang- og sykkelveier kombinert med virkemidler for personbiltrafikken som rushtidsavgift og parkeringsrestriksjoner. Bruk av disse virkemidlene fordrer et nært samarbeid mellom kommunene, fylkeskommunen og staten på regionalt og sentralt nivå.

Fylkeskommunen kan medvirke til at kollektivtransporten benytter lavutslippskjøretøy, og de lokale myndigheter kan gjennom innkjøpspolitikken selv gå foran med et godt eksempel, bl.a. ved å kjøpe biler med lavt utslipp av klimagasser pr. kilometer eller nullutslippsbiler.

Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging av 20. august 1993 gir føringer for arealbruk og legges til grunn ved klima- og energiplanleggingen (<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-19930820-0817.html>).

Stortingsmelding nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder* (www.md.dep.no) og den til enhver tid gjeldende Nasjonal Transportplan (www.sd.dep.no) gir informasjon om tiltak og virkemidler for å redusere klimagassutslipp innen transportsektoren.

Det må være sammenheng mellom mål og mulig virkemiddelbruk i klima- og energiplanleggingen og annen kommunal og fylkeskommunal planlegging på areal- og transportområdet.

Tiltak knyttet til stasjonær energibruk

Kommunen kan bidra til økt utbredelse av lavenergibygging og passivhus i kommunen gjennom pålegg og utbyggingsavtaler der kommunen selv er utbygger, grunneier eller står som selger av arealer. Kommunen bør også kartlegge hvilke muligheter kommunen har for å stille energikrav ut over revidert forskrift om krav til byggverk (TEK 07) for egne nybygg og rehabiliteringsprosjekt. Muligheter for å fremme bygg med passivhusnivå bør vurderes særskilt.

Omlegging fra bruk av fossile energikilder til fornybare energikilder til oppvarming og energieffektiviseringstiltak i bygg vil kunne bidra til en mer miljøvennlig energibruk. Blant annet kan det bidra til reduserte klimagassutslipp.

Kommunen kan bidra til fornybar oppvarming gjennom å tilrettelegge for fjernvarme, eller ved å satse på lokale biobaserte energisentraler. For kommunens egne bygg, eller bygg som blir oppført på kommunens områder, kan kommunen sikre at byggene blir installert med vannbårne systemer gjennom henholdsvis pålegg og utbyggingsavtaler. For bygg som faller utenfor ovennevnte kategorier, har kommunen mulighet til å sikre at byggene blir installert med vannbårne systemer gjennom at tilknytningsplikt blir lagt inn i reguleringsplan, jf. ny plan- og bygningslov § 12-7 nr. 2 og 8 (plandelen) og § 27-5 (byggesaksdelen).

Når fjernvarmekonsesjon er gitt og tilknytningsplikt er lagt inn i plan, følger tilknytningsplikten direkte av § 27-5 i plan- og bygningsloven, jf. også § 8-23 i byggeforskriftene. Etter overgangsbestemmelsene i § 34-2 (9) i ny plandel til plan- og bygningsloven gjelder kommunale vedtekter inntil de erstattes av nye planbestemmelser mv. Inntil tilknytningsplikt er lagt inn i plan, vil kommunens vedtekter etter § 66 a i plan- og bygningsloven av 1985 gjelde. Tilknytningsplikten vil da måtte forankres der og i § 8-23 i byggeforskriftene. I tillegg til dette har kommunen gjennom plandelen mulighet for å kreve at det skal legges til rette for forsyning av vannbåren varme til ny bebyggelse gjennom hensynssoner og reguleringsplaner i plandelen.

Enova forvalter midlene fra Energifondet og skal bidra til en miljøvennlig energiomlegging. Enova har støtteordninger som skal bidra til redusert energibruk og økt bruk av miljøvennlige energiresurser til oppvarming, herunder mer effektiv energibruk i industri, boliger, næringsbygg og anlegg, og fjernvarme og lokale energisentraler.

Landbruks tiltak

Tiltakene vil i all hovedsak bestå i reduserte utslipp av klimagassene metan og lystgass. I tillegg kommer energieffektiviserende tiltak og tiltak for energiomlegging i landbrukssektoren. Det er i Norge et stort potensial for produksjon av biogass basert på behandling av husdyrgjødsel og våtorganisk avfall i anaerobe anlegg med dannelse av biogass og gjødselprodukter. Biogass kan produseres ved alt fra gårdsanlegg til større enheter. De store anleggene vil kunne samle husdyrgjødsel fra flere kommuner med gjødseloverskudd, og en fordel vil være at disse anleggene kan levere sertifiserte gjødselprodukter fra en definert gjødselrest til erstatning for mineralgjødsel. Det er også et betydelig potensial for utslippsreduksjoner ved overgang fra fossil energi til bioenergi til oppvarmingsformål innen landbruket. Andre tiltak kan bestå i utnyttelse av biologisk avfall til varmeproduksjon (halm og liknende), bedret gjødselplanlegging for reduserte lystgassutslipp fra gjødsel eller endret foringsregime for reduserte metanutslipp fra husdyr. Gjennomføring av tiltak kan kreve bruk av virkemidler på både kommunalt, regionalt og statlig nivå. Energieffektiviseringstiltak og overgang til fornybar energi bør vurderes innen alle sektorer av landbruket. Alt fra oppvarming av driftsbygninger til tiltak innen veksthusbransjen bør utredes, men også overgang til landbruksmaskiner/-utstyr som går på biobrensel eller elektrisitet, kan inngå i planene. Landbruket kan også indirekte bidra til utslippsreduksjoner gjennom leveranser av råstoff til bioenergi og ved leveranser av småskala biovarme til andre samfunnssektorer.

Opptak av CO₂ og binding av karbon i skog og skogsjord og reduksjon i lekkasje av klimagasser fra jordbruksarealer skal holdes utenfor kommunens samlede klimamål, men kommunene oppfordres likevel til å sette seg sektormål for opptak i skog og jord samt for å bevare karbonlagrene i skog og skogsjord. Tiltak for å øke opptaket og binding av karbon i skog og skogsjord gir betydelige langsiktige bidrag i klimasammenheng. En gjennomgang av kommunenes potensial med hensyn på å øke opptak og binding av karbon i skog og skogsjord gjennom skogskjøtselstiltak kan derfor inngå i kommunenes klima- og energiplanlegging. I en slik gjennomgang kan det også vurderes tiltak for å øke produksjonen av bioenergi basert på råstoff fra landbruket. Hogst eller uttak av råstoff til bioenergi skal innrettes slik at det har en positiv eller akseptabel effekt for naturmangfold og andre miljøverdier, jf. regjeringens bioenergi strategi.

Tiltak i avfallssektoren

Behandling av nedbrytbart avfall (kompostering, biogassproduksjon og forbrenning) vil på sikt være det mest betydelige klimatiltaket i avfallssektoren, men også avfallsminimering, tilrettelegging for gjenbruk og materialgjenvinning av råstoff fra ikke-fornybare råvarer kan være viktige elementer i tiltak innen avfallssektoren. Tiltak i avfallssektoren vil med fordel kunne sees i sammenheng med tiltak i landbruket.

Kommunens egen drift

Det er viktig å ta hensyn til klima og energi også i forbindelse med kommunens egne kjøp av varer og tjenester til kommunal drift.

Offentlig sektor har som stor kunde et spesielt ansvar for å bidra til at miljøbelastningene knyttet til innkjøp av varer og tjenester blir minimale. Økt vekt på miljø, livsløpskostnader og positivt omdømme kan bidra til en bedre og mer økonomisk effektiv offentlig sektor. Innføring av miljøledelsessystemer i kommunale virksomheter er et godt tiltak for å arbeide systematisk med å redusere miljøbelastninger – inkludert klimagassutslippene – fra innkjøp og drift i virksomhetene. Regjeringen har fastsatt en handlingsplan for 2007–2010 om miljø- og samfunnsansvar i offentlig sektor, hvor tiltak knyttet til klima og energi er ett av fire prioriterte områder. Handlingsplanen omtaler også innføring av miljøledelsessystemer.

Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI) har et særansvar for å følge opp handlingsplanen. For å gi offentlige virksomheter den hjelp de måtte trenge for å gjennomføre handlingsplanen, skal det etableres en faglig støttetjeneste (knutepunkt) i hvert fylke/region innen utgangen av 2009, som skal stå til rådighet for både statlige, kommunale og fylkeskommunale virksomheter. Det vil også foreligge anbefalte miljøkriterier for prioriterte produktgrupper, hvor bl.a. klima og energi er ett av de prioriterte elementene.

Mer informasjon finnes på hjemmesiden til DIFI – <http://www.anskaffelser.no> og i handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser – http://www.regjeringen.no/upload/FAD/Vedlegg/Konkurransopolitikk/samfansvar_opp_ansk.pdf.

Eksisterende hjelpemidler og verktøy

Kilder til informasjon og veiledning ved utarbeidelse av klima- og energiplaner generelt er:

- SFTs klimaveileder (www.sft.no/klimaplaner)
- Miljøstatus (<http://www.miljostatus.no/>)
- SFTs nettsted for Klimakur (<http://www.klimakur2020.no/>)
- SSBs utslippsstatistikk og energistatistikk (<http://www.ssb.no>)
- Indikatorer for miljø- og samfunnsutvikling (www.bedrekommune.no)
- Offentlige anskaffelser (<http://www.anskaffelser.no>)

For stasjonær energibruk er følgende kilder relevante:

- Enovas veileder (www.enova.no)
- Nettselskapenes energiutredning (www.nve.no)

For klimatiltak i landbruket:

- Regjeringens strategi for økt utbygging av bioenergi – 2008 (<http://www.regjeringen.no/upload/OED/Bioenergi strategien2008w.pdf>)

- Bioforskrapport om klimagasser fra landbruket på Statens landbruksforvaltnings hjemmeside (<http://www.slf.dep.no>)
- DSBs veileder for sikkerhetstiltak knyttet til etablering og drift av biogassanlegg (<http://dynaweb.dsb.no/dynaweb/dbelover/belovrigedokumenter>)
- Stortingsmelding nr. 39 (2008-2009): Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen
(<http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/regpubl/stmeld.html?id=660>)

I tillegg kan kommuneplaner som allerede er utarbeidet, være en kilde til ideer og inspirasjon. Enova har i dag en støtteordning for utarbeidelse av klima- og energiplaner. En oversikt over kommunenes arbeid med klima- og energiplaner finnes på www.norskeklimakommuner.no.